

Кратък урок по история на България: 681 г. – 1878 г.

(подготвен под формата на пиеса за ученици от началния курс)

София

2011 г.

Проект на Детски книги

Разказвач 1: Горда Стара планина, до ней Дунава синей...и всичко това е България, нашата родина, създадена през 681 г. и оцеляла в дни на трудности и битки цели 1330 г. България: страна, пълна с култура и история, със славни имена и дела.

Разказвач 2: В 681 г. хан Аспарух основа българската държава. В неравна битка разгроми византийците и те, отрупвайки го с богати дарове и злато, признаха съществуването на нашата родина.

Разказвач 3: Сменяха се ханове на престола след смъртта на храбривия Аспарух – Тервел, Телериг, Паган, Кардам, докато не дойде на власт строгият и справедлив хан Крум. И до ден днешен още се помнят и се предават от уста на уста неговите закони. Първите български закони.

Разказвач 4: В 852 г. на престола застана мъдрият хан Борис. Разбрал той, че заради настъпилата суша и глада на народа му, силите на войските отслабват. Разбрал, че византийският император подготвя армиите си да завладеят държавата ни. И решил: предложил на император Михаил българският народ да приеме християнската вяра. През една есенна нощ на 864 г., княз Борис I. и цялото му семейство се покръстили и започнал да се покръства целият народ.

Разказвач 5: Но навлезли в страната чужденци, които говорели, пишели и четяли на чужд език, а българите нямали своя писменост. Разбрал мъдрият княз Борис, че българският народ ще бъде унищожен от тези чужди езици, ще изчезнат българските предания, българската история. Чул за двамата солунски братя, които измислили славянската писменост и ги повикал. Не успели да дойдат Кирил и Методий в България, но изпратили славянската писменост в нашите земи по своите ученици. Оттогава насам българите имат своя азбука, своя писменост, с която да пишат своята история.

Разказвач 6: Процъфтявала българската държава през годините при управлението на цар Симеон, развивали се културата и занаятите, разширявали се границите, издигали се църкви и манастири...Но щастието и разцветът не продължили дълго. След смъртта Всички материали в настоящия документ са интелектуална собственост на „Детски книги“ – www.detskiknigi.com, освен ако не е упоменато друго. Могат да бъдат използвани свободно в подкрепа на образованието при цитиране на първоизточника, а именно www.detskiknigi.com

Проект на Детски книги

на цар Симеон държавата била разделена между враждуващите помежду си боляри и скоро Византия завзела голяма част от територията ѝ. Единствено цар Самуил успял да запази малка част от българското царство. Храбро защитавал той земите си, но предател помогнал на византийците да разгромят войските му. Така през 1018 г. България паднала под византийско робство, което продължило близо 170 години.

Разказвач 7: Страдал поробеният българският народ, бил унижаван и измъчван от византийците. Но не се предавал духом и непрестанно подготвял въстания, за да се освободи. Накрая, братята Асен и Петър повели въстанието в Търновския край, разбили вражеските армии и в 1187 г. Византия признала свободата на българската държава.

Разказвач 8: След Асен и Петър на престола се възкачил смелият Калоян, който превърнал България в най-силната държава на полуострова. А след него името си прославил и цар Иван Асен II., един от най-мъдрите управници на България. Той потушил размириците, разширил границите на държавата на три морета, при него процъфтявали културата и занаятите. Мъдрият цар управлявал честно и справедливо и България се прочула надлъж и шир.

Разказвач 9: След неговата смърт започнали отново размириците между знатните боляри. Всеки искал да управлява свое царство и така разделили България на три части. Както повелявал заветът, който още хан Кубрат дал на синовете си – ако сте заедно, ще сте непобедими, разделите ли се – всеки може да ви победи.

Разказвач 10: Но болярите забравили за тези мъдри думи и България отново била завладяна. Този път от османците. Късно се усетили българските боляри каква опасност ги грози. Късно се усетили и византийците. Опитите им да се спасят останали напразни, защото турските орди превзели Константинопол, превзели и българската столица Търново. Грабели и убивали наред, а за българския народ започнали 500 тежки години – годините на турското робство...

Разказвач 11: Още в първите години на робството османците се опитвали да вземат вярата на българите и да им дадат тяхната собствена. Но гордите българи не

Всички материали в настоящия документ са интелектуална собственост на „Детски книги“ – www.detskiknigi.com, освен ако не е упоменато друго. Могат да бъдат използвани свободно в подкрепа на образованието при цитиране на първоизточника, а именно www.detskiknigi.com

Проект на Детски книги

отстъпвали и предпочитали смъртта пред предателството спрямо своята вяра. Много легенди се носят за храбростта им, а една от тях е за турския ага и Балканджи Йово:

„Даваш ли, даваш, Балканджи Йово,
Хубава Яна на турска вяра?“
„Море, войводо, глава си давам,
Яна не давам на турска вяра!“

*

И го не питат, нито разпитват,
току си взеха хубава Яна,
та я качиха на бърза коня
да я откарат долу в полето,
долу полето, татарско село.
Яна Йовану тихом говори:
- Остани сбогом, брате Йоване!
- Хайде със здраве, хубава Яно!
Очи си нямам аз да те видя,
ръце си нямам да те прегърна,
нозе си нямам да те изпратя! „

Разказвач: Минавали годините, но българският народ не се отказвал и не забравял своята история, завета на дедите си. Мнозина от младите мъже хващали гората, ставали хайдутини, за да се борят с поробителя и да спасят българския народ.

„Не плачи, майко, не тъжи,
Че станах ази хайдутин,
Хайдутин, майко, бунтовник,
та тебе клета оставих
за първо чедо да жалиш!“

*

Но кажи какво да правя,
кат си ме, майко, родила
със сърце мъжко, юнашко,
та сърце, майко, не трае
да гледа турчин, че бесней
над бащино ми огнище...”

(Христо Ботев, „На прощаване“)

Проект на Детски книги

Разказвач: Не било лесно на българския народ да се бори с османския поробител, с грабежите и насилията над домовете и вярата му, с желанието и на гръцките духовници да унищожат българския език и писменост. Българин, който не знаел гръцки език, бил смятан за прост и неук, а българският език и обичаите били заплашени от гръцките духовници.

Разказвач: Но не можело страданията на българите да продължават вечно. Появил се хилендарският монах отец Паисий. Обикалял той по нашите земи и навсякъде срещал българи, които страдат; българи, които се представят за гърци; българи, забравили своята история. Решил отец Паисий да помогне на народа и през 1762 г. завършил своята „История славянобългарска“.

„О, неразумни юроде! Поради что се срамиш да се наречеш болгарин...Или не са имали
болгаре царство и господарство!...”

(Паисий Хилендарски, „История славянобългарска“)

Разказвач: Написал отец Паисий българската история на прост и разбираем език, за да може и най-неукият да я проумее. Обикалял между хората, разказвал им българската история, а книжчицата му се предавала от ръка на ръка, преписвала се и се разказвала от уста на уста... Докато българите си спомнили за славното минало и в тях се събудила вярата, че ще бъдат свободни!

Разказвач: Учили се на четмо и писмо българите, образovali се и се подготвяли за освобождението от османско иго. Пръв за революция заговорил Георги Сава Раковски. Пътувал той от град на град, обикалял съседните държави, но навсякъде организирал патриотите около себе си, вдъхновявал ги и им разкривал плановете си за освобождение.

Разказвач: В 1861 г. се образувала и Първата българска легия в Белград. Събрали се стари войводи; дошли от Букурещ емигрантите, наричани „хъшове“; дошли и младежи от България. Сред тях били Васил Левски и Стефан Караджа. Всеки ден Раковски Всички материали в настоящия документ са интелектуална собственост на „Детски книги“ – www.detskiknigi.com, освен ако не е упоменато друго. Могат да бъдат използвани свободно в подкрепа на образованието при цитиране на първоизточника, а именно www.detskiknigi.com

Проект на Детски книги

обикалял във воеводската си униформа българските войници, които живеели и тренирали в една белградска казарма и ги поздравявал:

Г.С.Раковски:

- Здравейте, левове балкански!

Войници:

- Здраве желаем, народни войводи! Урааа!

Разказвач: На първо време революционерите подготвили и изпратили в България няколко чети, които да вдигнат духа на народа. Но никой не се присъединил към бунтовниците. Първата чета, знаменосец в която бил Васил Левски, едва се спасила от турските войски. Втората чета, на Стефан Караджа и Хаджи Димитър, нямала такъв късмет. При тежка битка тя била разбита.

Разказвач: Караджата бил заловен и изпратен в затвор, а Хаджи Димитър загинал юнашки от раните си. Неговата смърт е възпята в безсмъртните редове:

„Тоз, който падне в бой за свобода,
той не умира: него жалеят
земя и небе, звяр и природа
и певци песни за него пеят...”

(Христо Ботев, „Хаджи Димитър“)

Разказвач: След разгрома на българските чети станало ясно, че ако народът не се вдигне на въстание, всички усилия ще са напразни. Но народът не бил готов още, а с тази тежка задача се нагърбил Васил Левски, останал в историята с прозвището Апостола на свободата.

Разказвач: Васил Иванов Кунчев получил своя прякор Левски по време на упражненията в казармата на легията. Един ден Раковски наблюдавал как младежите прескачат препятствията и рововете. Васил направил изумителен скок, а Раковски му казал:

- Отлично, юнак! Това беше левски скок!

Всички материали в настоящия документ са интелектуална собственост на „Детски книги“ – www.detskiknigi.com, освен ако не е упоменато друго. Могат да бъдат използвани свободно в подкрепа на образованието при цитиране на първоизточника, а именно www.detskiknigi.com

Проект на Детски книги

Разказвач: И други истории има за храбрия Левски. Когато видял, че народът не е подготвен за въстание, отишъл една сутрин той в дома на богатия търговец и патриот Ценович:

Левски:

- Бай Ценович, ще ти доверя моята идея: ти да ми дадеш трийсет лири, а аз с тях ще обиколя нашата родина и ще основа революционни комитети, та когато се вдигнем на въстание, хората да са готови!

Ценович – като размишлява малко:

- Ще ти дам, Василе! Но ти залагаш главата си!

Левски - усмихнат:

- Прав си, бай Ценович! Но ако спечеля, печели цял народ, ако загубя – губя само себе си! Кажете сега по едно кафе, па да започнем...

Разказвач: И започнали...Обикалял Левски из страната, посещавал градове и села, събирал около себе си хората и им вдъхвал увереност в техните способности. Основавал тайни революционни комитети, събирал хората и те се готвели за избухването на всенародно въстание по даден знак.

Разказвач: Но турците разбрали и започнали да търсят Апостола под дърво и камък. Той обаче бил толкова изобретателен, така се маскирал, че ги заблудил не веднъж и дважд. Историята разказва следното:

Върви турска потеря. Към тях се приближава млад търговец и моли офицерите да пътува с тях:

- Добра среща, аги! Аз съм Стан Станчулеску, бях по търговия и се връщам към града. Чух, че опасно било да ходи сам човек тъдява. Ще ме вземете ли с вас, да ми е мирна главата?"
- Ще те вземем, бае, защо да не те вземем?

Продължил младият търговец пътя си с турската потеря, започнал да вади почерпки, да им подава, да ги разпитва нещо...

Всички материали в настоящия документ са интелектуална собственост на „Детски книги“ – www.detskiknigi.com, освен ако не е упоменато друго. Могат да бъдат използвани свободно в подкрепа на образованието при цитиране на първоизточника, а именно www.detskiknigi.com

Проект на Детски книги

Разказвач: Привечер потерята оградила селото, в което се предполагало, че се крие Левски и започнали да търсят, а някъде към полунощ търговецът изчезнал от турския стан. И никой от агите не се досетил, че с тях пътувал самият Апостол. Докато войниците претърсвали селото, той вече бил далеч в друго село, където го очаквали за събрание патриотите.

Разказвач: След събранието Левски седнал да проверява сметките: проверявал комитетската каса, търсел всичко до последния грош, преглеждал дали е закупено добро оръжие и си записвал всичко в малко тефтерче.

Докато пишел, един патриот се приближил до него и го попитал:

- Бае Василе, като се освободим, тебе ли ще направим цар?

Левски вдигнал очи и се усмихнал:

- То, байовци, ако се борехме за цар, и сега си имаме султан! **Нам ни трябва чиста и свята република!**

Разказвач: За пет години Левски направил три обиколки на страната, основал стотици комитети. Според неговите идеи, след всенародното въстание, България трябвало да стане „чиста и свята република”, в която **всички да са равни** – българи, турци, гърци, евреи, арменци, цигани. И макар идеите му да били нечувани, мнозина ги смятали за единствено спасение от робството.

Разказвач: Османците се усетили, че се кроят планове за въстание. Снимката на Левски била разлепена из всички конаци, турските заптиета го търсели под дърво и камък. Една нещастна вечер през февруари Апостолът бил заловен в Къкринското ханче. Специален съд в София го осъдил на смърт. Датата 19 февруари 1973 г. е трагична за България. Загива Апостолът на свободата.

„О, майко моя, родино мила,
защо тъй жално, тъй милно плачеш?

Гарване, и ти, птицо проклета,
на чий гроб там тъй грозно грачиш ?

Проект на Детски книги

Ох, зная, зная, ти плачеш, майко,
затуй, че ти си черна робиня,
затуй, че твоят свещен глас, майко,
е глас без помощ, глас във пустиня.

Плачи! Там близо край град София
стърчи, аз видях, черно бесило,
и твой един син, Българийо,
виси на него със страшна сила.

Гарванът грачи грозно, зловещо,
псета и вълци вият в полята,
старци се молят богу горещо,
жените плачат, пищят децата.

Зимата пее своята зла песен,
вихрове гонят тръни в полето,
и студ, и мраз, и плач без надежда
навяват на теб скръб на сърцето.

(Христо Ботев, „Обесването на Васил Левски“)

Разказвач: Всички били покрусени от смъртта на Апостола. Но колелото на историята било задвижено. Закипяла през 1876 г. трескава подготовка за всенародно въстание, в която се включил целият народ, помагали и жени, и деца, и старци. Ковели саби, изливали куршуми, приготвяли и черешови топчета.

Разказвач: Учителката Райна Попгеоргиева от Панагюрище ушила знаме – зелено, от едната му страна били извезани думите „Свобода или смърт“, а от другата – лъв, който тъпче турския полумесец.

Вятър ечи, Балкан стене,
Сам юнак на коня
С тръба зове своите братя:
всички на оръжие!

Дойде време, ставайте,
от сън се събуждайте,
доста робство и тиранство,
всички на оръжие!

Проект на Детски книги

Разказвач: Турските управници изпратили редовна войска срещу бунтовниците. Трийсет хиляди жертви дала България и всеки загинал като герой. Батак, Клисура, Пещера, Брацигово ще се пазят винаги в нашата история.

Разказвач: Макар и твърде късно, в помощ на въстаниците се отправила още една чета, начело с поета Христо Ботев. На 16 май 1876 г. те превзели парахода „Радецки“ и принудили капитана му да ги свали на българския бряг при Козлодуй.

„Тих бял Дунав се вълнува,
весело шуми
и "Радецки" гордо плува
над златни вълни.

Но кога се там съзира
Козлодуйски бряг,
в парахода рог изсвирва,
развя се байряк.

Млади български юнаци
явяват се там,
на чела им левски знаци,
в очите им плам.

Горд отпреде им застана
младият им вожд-
па каза на капитана
с гол в ръката нож:

- Аз съм български войвода,
момци ми са тез,
ний летиме за свобода
кръв да лейме днес.

Ний летиме на България
помощ да дадем
и от тежка тирания
да я отървем.“

(Иван Вазов, „Тих бял Дунав“)

Проект на Детски книги

Разказвач: И Ботевата чета била разгромена, но цяла Европа се възмутила от жестокостите и на 24 април 1877 г. Русия обявила война на Турция, а към нея се присъединила и съседна Румъния. Преминали руските войски на българска територия и започнали да разгромяват турските войски, а отрядът на генерал Гурко превзел светкавично Стара Загора.

Разказвач: Османските войски се укрепили в Плевен и го превърнали в непревземаема крепост, а от Цариград им изпратили в подкрепа четирийсет хилядна армия начело със Сюлейман паша. По пътя към Плевен, Сюлейман нападнал четата на генерал Гурко в Стара Загора. След ожесточени битки за Самарското знаме, българските опълченци успели да се оттеглят със знамето на връх Шипка, за да бранят прохода. Сюлейман не трябвало да премине в Северна България и да помогне на турските войски в Плевен.

Разказвач: Сюлейман паша разбрал, че при Шипка се решава изходът на войната и хвърлил цялата си армия срещу шепата защитници, обсипвал върха с артилерийски огън, атакувал денонощно, но всичко било напразно. Оредявали редовете на защитниците, опълченците търпели глад и жажда, свършили куршумите. Но те не се предавали. Грабнали камъните и дърветата, а когато и те свършили, започнали да обсипват враговете дори с телата на убитите си другари.

Разказвач: Още малко и опълченците на Шипка нямало да издържат на щурма. Но в най-критичния момент пристигнал отрядът на генерал Радецки. Той носел боеприпаси, храна и много вяр. Така върхът бил спасен, турците не успели да го превземат и войната била решена.

И днес йощ Балканът, щом буря зафаща,
спомня тоз ден бурен, шуми и препраща
славата му дивна като някой ек
от урва на урва и от век на век!

(Иван Вазов, „Епопея на забравените: Опълченците на Шипка“)

Проект на Детски книги

Разказвач: Паднал Плевен. Руските войски превзели и София, Пазарджик, Пловдив. Понесли се към Одрин и го освободили. А когато пътят към Цариград бил открит, Османската империя помолила за мир.

Разказвач: На 3 март 1878 г. в градчето Сан Стефано бил сключен мирен договор между Русия и Османската империя. След 500 години робство, България получила свободата си.

Разказвач: На този ден до днес почитаме паметта на геройски загиналите в боевете за Освобождението, записали имената си на страниците на българската история! Поклон пред паметта им!

Автор на текста: Валентина Стоева

Консултант: г-жа Таня Ставрева – историк

За мнения, препоръки и коментари: val.stoeva@detskiknigi.com